

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/111/2021
Identifikačné číslo spisu: 8021200245
Dátum vydania rozhodnutia: 7. februára 2023
Meno a priezvisko: Mgr. Michal Novotný
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:8021200245.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu a JUDr. Zdenka Reisenauerová a JUDr. Jana Martinčeková ako členky senátu vo veci žalobkyne: J. U. E., nar. XX. Y. XXXX, N. XX/XX, S., R. N., zastúpenej: JUDr. Ing. Zuzana Kvaková, advokátka, Kuzmányho 18, Žilina, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia zo 7. augusta 2019 č. 19604-3/2019-BA, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Sa 4/2021-36 z 9. septembra 2021, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Sa 4/2021-36 z 9. septembra 2021 sa zrušuje vo výrokoch I a III a vec sa v tomto rozsahu vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Žalobkyňa (pôvodne v 1. rade) je poľská štátna občianka, ktorá bola na základe pracovnej zmluvy podľa slovenského práva od roku 2011 do 2017 v pracovnom pomere u svojho zamestnávateľa - takisto poľskej občianky, ktorá v tom čase (až do 4. apríla 2017) v Slovenskej republike prevádzkovala živnosť pod obchodným menom Marzena Zabawa - JUPITER, IČO: 45 842 663. Zároveň žalobkyňa (v 1. rade) vykonávala zárobkovú činnosť na vlastný účet v Poľsku. Zamestnávateľka J. prihlásila žalobkyňu na sociálne poistenie u žalovanej na obdobie od 1. februára 2011 do 28. februára 2017. Žalovaná zároveň vystavila formulár E 101 SK č. 59267/2011-BA/PL, ktorý potvrdzoval, že žalobkyňa v období od 1. februára 2011 na dobu neurčitú podlieha právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky podľa čl. 13 ods. 3 nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (základné nariadenie). Listom z 5. októbra 2016 žalovaná predčasne ukončila tento formulár k 31. decembru 2015 a potvrdila, že žalobkyňa rade v období od 1. februára 2011 do 31. decembra 2015 podliehala právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky. Nato pobočka žalovanej vo Svidníku rozhodnutím zo 17. februára

2017 vyslovila, že povinné nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti žalobkyni zaniklo „uplynutím dňa 31. decembra 2015 podľa slovenskej legislatívy“.

2. Žalovaná tu preskúmaným rozhodnutím zo 7. augusta 2019 zamietla odvolanie žalobkyne, ako aj jej zamestnávateľky v celom rozsahu a potvrdila rozhodnutie pobočky. Do odôvodnenia prevzala jeho odôvodnenie, ktoré považovala za správne. Dodala, že poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS jej listom zo 16. novembra 2016 oznámila, že v súlade s čl. 16 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, (vykonávacie nariadenie) určila, že žalobkyňa podlieha od 1. januára 2016 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky. Pretože žalovaná ako inštitúcia dotknutého členského štátu toto určenie ďalej nenamietala, stalo sa v súlade s čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia definitívnym. Žalobkyni tak 31. decembra 2015 skončila príslušnosť k právnym predpisom Slovenskej republiky, zamestnávateľka ju však prihlásila do registra poistencov až do 28. februára 2017. Pobočka žalovanej tak vydaným rozhodnutím odstránila dôsledky nesprávnej registrácie, čím zosúladiť skutkový stav s právnym.

3. Proti tomuto rozhodnutiu podali tak žalobkyňa (v 1. rade), ako aj jej zamestnávateľka (ako žalobkyňa v 2. rade) správnu žalobu, v ktorej v zásade namietali, že pobočka žalovanej vydaním rozhodnutia o zániku sociálneho poistenia žalobkyne v 1. rade prekročila svoju právomoc v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, pretože o uplatniteľnej legislatíve nebolo doposiaľ konečne rozhodnuté, a z rozhodnutia žalovanej nie je zrejmé, akým spôsobom bola určená uplatniteľná legislatíva. Poukázali aj na závery veľkého senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 1 Vs 1/2018. Správny súd (po zrušení jeho skoršieho rozsudku č. k. 8 Sa 25/2019-54 z 19. marca 2020 z dôvodu nevysporiadania sa s aktívnou legitimitáciou pôvodnej žalobkyne v 2. rade) tu napadnutým rozsudkom I. zrušil rozhodnutie žalovanej podľa § 191 ods. 1 písm. b) SSP, II. zamietol žalobu pôvodnej žalobkyne v 2. rade (zamestnávateľky žalovanej), III. priznal žalobkyni nárok na náhradu 1/5 trov a IV. pôvodnej žalobkyni v 2. rade nárok na trovy nepriznal. Vyšiel z toho, že pôvodná žalobkyňa v 2. rade nemala aktívnu hmotnoprávnú legitimitáciu na podanie správnej žaloby, pretože napadnutými rozhodnutiami nebolo zasiahnuté do jej subjektívnych práv alebo právom chránených záujmov. Ďalej uviedol, že otázka legislatívy uplatniteľnej na žalobkyňu (v 1. rade) bola vyriešená dohodou medzi inštitúciami Slovenskej republiky a Poľskej republiky. Pokiaľ teda bolo určené podľa čl. 16 ods. 3 alebo ods. 4 vykonávacieho nariadenia, že od určitého dátumu je použiteľným poľské právo, vylučovala to právomoc žalovanej ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p) základného nariadenia rozhodovať o tejto otázke, a preto žalovaná nemohla ďalej konať vo veci. Zdôraznil, že takýto postup okrem označeného rozhodnutia veľkého senátu potvrdzuje aj aktuálna rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

4. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalovaná domáha zrušenia tohto rozsudku vo výrokoch I a III a vrátenia veci na ďalšie konanie. Mala za to, že tu napadnuté rozhodnutie bola oprávnená vydať a jej konanie je v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. Skonštatovala, že hoci v čase vydania rozhodnutia pobočky už bolo určené, že žalobkyňa od 1. januára 2016 podlieha právnym predpisom Poľskej republiky, preskúmané rozhodnutie sa týka obdobia pred uvedeným dátumom, kedy žalobkyňa podliehala ešte právnym predpisom Slovenskej republiky. Pritom to, že žalobkyňa podliehala od 1. februára 2011 do 31. decembra 2015 slovenským právnym predpisom sociálneho zabezpečenia, určila poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS ako inštitúcia štátu bydliska. Formulár E 101 (PD A1) je len deklaratórnym potvrdením a nemôže nahradiť samotné rozhodnutie o zániku poistenia v sporných prípadoch. Keďže platnosť formulára zanikla k 31. decembru 2015 a zamestnávateľka neodhlásila žalobkyňu z registra poistencov, bola žalovaná v zmysle § 178 ods. 1 písm. a) prvého bodu a § 210 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. oprávnená vydať tu napadnuté rozhodnutie. Záverom sa nestotožnila ani s priznaním nároku na náhradu trov konania žalobkyni.

5. Pôvodná žalobkyňa v 2. rade nepodala kasačnú sťažnosť proti zamietavým výrokom rozsudku správneho súdu.

6. Žalobkyňa sa ku kasačnej sťažnosti žalovanej nevyjadrila.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v napadnutom rozsahu výrokov I a III (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) v medziach uplatnených kasačných bodov (§ 453 ods. 2 SSP).

8. Právne záväznými aktmi na úseku sociálneho zabezpečenia pre členské štáty Európskej únie (teda aj pre Slovenskú republiku) sú základné nariadenie a vykonávacie nariadenie, ktoré boli prijaté so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, najmä na jej čl. 42 a čl. 308. Základné nariadenie v hlave II ustanovuje určenie príslušnosti právnych predpisov uplatniteľných na fyzické osoby vykonávajúce zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť v členských štátoch. V čl. 11 ods. 1 uvedeného nariadenia je ustanovené všeobecné pravidlo, že osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu; tieto právne predpisy sa určia v súlade s hlavou II. Podľa čl. 11 ods. 3 písm. a) cit. nar. platí, že s výhradou čl. 12 až 16 osoba vykonávajúca činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte podlieha právnym predpisom tohto členského štátu. Pokiaľ fyzická osoba vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, určí sa príslušnosť právneho predpisu členského štátu podľa právnej úpravy ustanovenej v čl. 13 ods. 3 základného nariadenia. V zmysle uvedeného osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s čl. 13 ods. 1.

9. Postup uplatňovania čl. 13 základného nariadenia ustanovuje čl. 16 vykonávacieho nariadenia. Podľa čl. 16 ods. 1 až 3 osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska. Určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na čl. 13 základného nariadenia a čl. 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva. Predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s ods. 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe ods. 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

10. Z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby, ktorá má podliehať čl. 13 základného nariadenia. V prejednávanej veci nebolo sporné, že žalobkyňa má bydlisko v Poľskej republike a na toto určenie bola teda pre ňu príslušná poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS ako inštitúcia členského štátu jej bydliska. Tá určila, že žalobkyňa v období od 1. februára 2011 do 31. decembra 2015 podliehala právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky. Listom zo 16. novembra 2016 však oznámila žalovanej, že v súlade s čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia určila, že žalobkyňa podlieha od 1. januára 2016 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky. Z tohto je zrejmé, že poľská inštitúcia určila uplatniteľné právne predpisy dvakrát - najskôr v období od 1. februára 2011 do 31. decembra 2015 právne predpisy Slovenskej republiky a následne v období od 1. januára 2016 právne predpisy Poľskej republiky. V období, kedy na základe toho žalobkyňa podliehala slovenským právnym predpisom, mala žalovaná právomoc konať vo veciach sociálneho poistenia a postupovať podľa zákona č. 461/2003 Z. z. Pokiaľ teda pobočka žalovanej rozhodla o tom, že žalobkyni zaniklo povinné nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti uplynutím 31. decembra 2015 podľa slovenskej legislatívy, neprekročila kompetenčný rámec daný citovanými nariadeniami, keďže šlo o obdobie, v ktorom sa na žalobkyňu vzťahovali slovenské právne predpisy. Pobočka žalovanej tak nerozhodovala o uplatniteľných právnych predpisoch, ako namietali žalobkyne v správnej žalobe. O tých totiž rozhodla poľská inštitúcia v súlade s čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia a takéto určenie je pre žalovanú záväzná.

11. Žalovaná správne zdôraznila aj to, že zamestnávateľka žalobkyne (pôvodná žalobkyňa v 2. rade) nesplnila svoju povinnosť v zmysle § 231 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. a žalobkyňu neodhlásila z

registra poistencov od 1. januára 2016, kedy sa na ňu už nevzťahovali slovenské predpisy. Pobočka žalovanej tak musela vydať rozhodnutie o zániku povinného poistenia žalobkyne aj preto, aby odstránila dôsledky tohto nekonania jej zamestnávateľa. Rozhodnutie pobočky tak bolo len logickým dôsledkom toho, že 31. december 2015 bol posledným dňom, kedy žalobkyňa podliehala slovenským právnym predpisom.

IV.

Záver

12. Správny súd, tak nepostupoval správne, keď dospel k právnemu záveru, že tu napadnuté rozhodnutie vydal orgán, ktorý na to nebol zo zákona oprávnený podľa § 191 ods. 1 písm. b) SSP, a preto jeho rozsudok vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 440 ods. 1 písm. g) SSP]. Kasačná sťažnosť je tak v tomto sťažnostnom bode dôvodná, v dôsledku čoho kasačný súd podľa § 462 ods. 1 SSP rozsudok v napadnutých výrokoch I a III zrušil a vec v tomto rozsahu vrátil správne mu súdu na ďalšie konanie.

13. Správny súd tak o správnej žalobe rozhodne znova, viazaný právnym názorom vysloveným v tomto rozsudku (§ 469 SSP). Pritom neopomenie pribrať pôvodnú žalobkyňu v 2. rade (zamestnávateľku žalobkyne) ako ďalšieho účastníka podľa § 32 ods. 3 písm. a) SSP. Trovy konania žalobkyne a žalovanej o tejto kasačnej sťažnosti sú súčasťou trov konania, o ktorých podľa § 467 ods. 3 SSP rozhodne správny súd v novom rozhodnutí vo veci samej.

14. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.